

Undersået efterafgrøde i oktober. Efterafgrøder efterlader såvel kvælstof som kulstof i jorden – jo kraftigere afgrøde, jo større mængde. Foto: Dennis W. Petersen.

Efterafgrødens kvalitet skal vejes op imod træk i N-kvoten

Efterafgrøder: Både værdien og belastningen af efterafgrøder i markplanen kan optimeres alt efter sædskifte og gødningsniveau.

Konklusion

Det kan være svært at lave kraftige efterafgrøder, der opfylder kravene til pligtige efterafgrøder.

- Kan man ikke udnytte sin kvælstofkvote, har man ofte råd til et vist kvotetræk. Det muliggør frivillige efterafgrøder med en mere potent sammensætning end pligtige.
- Om det er interessant i praksis, afhænger af omstændigheder på den enkelte bedrift.
- Særligt økologer har brug for og 'råd' til flere bælglplanter.

Af Dennis Petersen og Sven Hermansen, Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Nu skal markplanen for 2023/24 lægges, og kravet om pligtige efterafgrøder håndteres. Efterafgrøderne fylder meget på markerne. Når de skal give værdi, ud over at overholde gældende regler, skal de være effektive, og de skal stille kvælstof til rådighed, som ellers kan tabes til omgivelserne.

Efterafgrøder med bælglplanter kan på forskellig vis anvendes mere offensivt til at skaffe ny kvælstof,

samtidig med at reglerne på området overholdes.

Frivillige efterafgrøder

En analyse af data fra planlægningsværktøjet MarkOnline viser, at der generelt er en stor andel frivillige efterafgrøder hos økologer. Der er ikke på samme måde krav om målrettede og andre typer af efterafgrøder for økologer, som der er for deres konventionelle kolleger.

På trods af det har økologiske landmænd haft efterafgrøder på 20-27

Eksempler på effektive efterafgrødeblandinger.

Undersået	Sået efter høst
1,5 kg rajgræs	9 kg olieræddike
2,5 kg rajsvingel	1 kg honningurt
1 kg rødkløver	15 kg vinter-vikke
1 kg hvidkløver	
1 kg kællingetand	
0,5 kg lancet-vejbred	
0,5 kg cikorie	
Andel bælglplanter: 48 %	Andel bælglplanter: 27 %

procent af efterafgrødegrundarealet siden 2020, se figur 1.

Bælglplanter i pligtige efterafgrøder

I 2021 blev det tilladt for alle landmænd at anvende blandinger med op til 25 procent bælglplanter, målt på antal frø, til at opfylde kravet om pligtige efterafgrøder.

Det er en mulighed, der dog tilsyneladende ikke bliver anvendt i særligt stort omfang. Det kan umiddelbart godt undre, da bælglplanterne kan være med til at gøre efterafgrøderne langt mere kraftige og samtidig bidrage med nyt kvælstof til en efterfølgende vårsædsafgrøde.

Udsæd af bælglplanter gør blandingerne dyrere, hvad enten det er som udlæg med kløver eller som eftersåede afgrøder, typisk med vikker som primær bælglplante. Samtidig skal der fradrages en eftervirkning på 50 kilo kvælstof for hver hektar med pligtige efterafgrøder, hvor der indgår bælglplanter. Det tilsvarende tal er 17 eller 25 kilo kvælstof for almindelige pligtige efterafgrøder, afhængig af det generelle kvælstofniveau på bedriften.

Mange udnytter ikke kvoten

Ifølge de indberettede gødningsregnskaber tilførte en konventionel landmand i 2021/22 i gennemsnit 152 kilo udnyttet N per hektar. Det er 10 kilo under det gennemsnitlige N-kvoteloft. Den økologiske kollega tilførte 57 kilo N, hvilket er 21 kilo under det kvoteloft, der er bestemt af økologitilskuddene.

Reduktion i N-kvoten

Som udgangspunkt er kvælstofkvoten for økologer enten 65 eller 107 kilo udnyttet N per hektar, afhængig af hvilken ordning den økologiske landmand har tilmeldt sig.

Fradrag for eftervirkning af efterafgrøder reducerer kvoten. De øvrige generelle grænser med 170 kilo total-N i organisk gødning, fosforlofter og afgrødenormer skal naturligvis også overholdes, og det vil i forskellige situationer være de lofter, som sætter den øvre grænse.

Offensiv brug af efterafgrøder

En uudnyttet kvælstofkvote giver mulighed for at gå mere offensivt til værks, når det gælder etablering og anvendelse af efterafgrøder med andre arter eller større andel bælglplanter.

Hvis man ikke opfylder kravet om pligtige efterafgrøder, vil der efter de nyeste regelændringer komme et træk på 175 kilo N per hektar, der mangler, når der tilføres mere end 80 kilo

Fakta om efterafgrøder

- Der må være op til 25 procent bælglplanter i pligtige efterafgrøder.
- Undersået eller eftersået – afhænger af forholdene.
- Den gode efterafgrøde afleverer 80 kilo N per hektar.
- Den gode efterafgrøde opbygger stabilt kulstof i jorden.

N per hektar i organisk gødning. Det svarer til cirka 25 kilo N, der skal fradrages per hektar efterafgrødegrundareal, hvis alle pligtige efterafgrøder konverteres til kvotereduktion. I praksis mindre i gennemsnit på ejendommen, da der de fleste steder vil være arealer ud over efterafgrødegrundarealet.

Hvis man år efter år ikke udnytter sin kvælstofkvote, har man ofte råd til et vist kvotetræk. Det muliggør at dyrke efterafgrøder med en anden og mere potent sammensætning. Om det er interessant i praksis, afhænger af omstændigheder på den enkelte bedrift, for eksempel om der er aftaler/kontrakter om produktion af højt værdiafgrøder.

Det kan være svært at lave kraftige efterafgrøder, der opfylder kravene til pligtige efterafgrøder. Det skyldes blandt andet, at de arter, der kan indgå i pligtige efterafgrøder, ikke altid er tilstrækkeligt konkurrencesterke.

Stærke efterafgrøder

I tabellen er opstillet to forslag til efterafgrødeblandinger, som giver en stor biomasse samt en effektiv opbygning af kvælstof. Ingen af dem lever op til kravene til pligtige efterafgrøder.

I den undersøede blanding er bælglplanteandelen for høj, og lancet-vejbred er ikke tilladt. I blandingen til såning efter høst er alle arter tilladte, men andelen af bælglplanter er lidt for høj. En konkret beregning kan afgøre, om disse efterafgrøder er en reel mulighed i et presset sædskifte, selv om de ikke tæller som pligtige efterafgrøder.

Artiklen er skrevet i projektet CCRotate, der er støttet af Promilleafgiftfonden for landbrug, GUDP og Organic RDD.

Figur 1 tv.: Udviklingen i andelen af økologiske mellem- og efterafgrøder fra 2017 til 2022. Kilde: MarkOnline.

Figur 2 th.: Gennemsnitlig kvælstoftildeling og N-kvote for bedrifter på Sjælland i 2022, fordelt på bedriftsstørrelse. Kilde: MarkOnline.

